

Kirjat ja kodin tuntu

Kirsti Salmi-Niklander & Marija Dalbello (toim.) 2022: *Reading Home Cultures Through Books*. New York: Routledge, 142 s.

Kirsti Salmi-Niklanderin ja Marija Dalbellon toimittama tuore artikkelikokoelma *Reading Home Cultures Through Books* paneutuu kirjojen, lukemisen käytänteiden ja kodin väliseen suhteeseen. Teoksen kirjoittajakunta koostuu erityisesti historioitsijoista, antropologeista, folkloristeista ja kirjallisuuden-tutkijoista, joiden näkökulmat kotiin, kirjallisuuteen ja lukemiseen vaihtelevat merkittävästi. Näkökulmien moninaisuuden takia kodilla ei ole teoksessa vain yhtä merkitystä. Sitä lähestytään yhtäältä *paikkana*, jossa luemme ja säilytämme kirjoja, *kohteena*, jota merkityksellistetään, säädellään ja arvotetaan kirjallisten julkaisujen kautta sekä *affektiivisena merkitysten kokoelmana*, joka yhdistää ihmisiä kotiin rinnastuvien tilojen (kuten kirjastojen) kautta. Teos edustaa monitieteistä keskustelua kodista ja mukautuu vaivattomasti laajempaan tutkimusperinteeseen, jossa vallitsee käsitys kodista monitahoisena ilmiönä, joka kytkeytyy niin ympäröivään yhteiskuntaan kuin myös yksilöiden elämäntähtänteisiin ja harrastuksiinkin.

Kokoelma on jaettu kolmeen osaan. Ensimmäinen osa ("Histories") muodostaa selkeän kokonaisuuden, joka koostuu kolmesta historiallisesti painotuneesta artikkelista. Teoksen toinen osa ("Transformations") on temaattisesti vähemmän selväpiirteinen katsaus kodin ja lukemisen käytänteiden välisiin ulottuvuuksiin. Teoksen viimeinen osa ("L'envoi") sisältää vain yhden tekstin, joka käsittelee maailmaa ravistelleen koronapandemian vaikutusta kirjoittajien koteihin ja lukutapoihin.

Ensimmäisen osan artikkelit valtavat kodin ja lukemisen suhdetta siirtolaiskulttuurin näkökulmasta. Informaatitieteen ja historian aloilla toimivan Marija Dalbellon artikkeli käsittelee New Yorkin kaupunginkirjaston (New York Public Library, NYPL) 1900-luvun alkupuoliskolla saamia kodin merkityksiä siirtolaisväestön keskuudessa. Folkloristi Kirsti Salmi-Niklander puolestaan tarkastelee Yhdysvaltoihin 1800-luvulla kotiutuneiden suomalaisyhteisöjen elämää lukemiskulttuurin, oppikirjojen ja kielikysymysten valossa. Tekstit pureutuvat kodin ja lukemisen kokemusten taustalla vaikuttaviin yhteiskunnallisiin, sosiaalisiin ja poliittisiin taustatekijöihin havainnollistaen ilmiökentän historiallista ja tilannesidonnaista luonnetta.

Teoksen ensimmäisen osion päättävä Maria Kaliamboun teksti "Parades of home" paneutuu Yhdysvalloissa asuvien kreikkalaisyhteisöjen tuottamiin muistelmateoksiin, jotka välittävät alkuperäisen kotimaan kulttuuria, historiaa, kansanperinnettä ja kirjallisuutta valokuvien ja tarinoiden keinoin. Kaliambou argumentoi, että vaikka teokset ammentavat menneeseen kotiin liittyvistä tuntemuksista, mielikuvista ja tarinoista, niiden tarkoituksena on myös luoda

edellytyksiä *uuden* kodin luomiselle. Ajatus ei ole sinänsä uusi, sillä tutkimuskirjallisuudessa on usein esitetty, että kodeilla on itsessään henkilöhistoriallinen ja kulttuurillinen syvyyssulottavuus: nykyiset kotimme kantavat aiemmista kodeistamme periytyneitä merkityksiä, mielikuvia ja muistoja, sekä välittävät niitä yhä edelleen kohti tulevaisuuden koteja. Fenomenologian perinteessä on kirjoitettu tällaisista teemoista esimerkiksi Gaston Bachelardin klassikkoteoksessa *Tilan poetiikka* (1957) sekä Anthony Steinbockin teoksessa *Home and Beyond* (1995).

Kokoelman artikkeleita yhdistävänä filosofisena sanomana voidaan nähdä, että kirjallinen kulttuuri ei vain heijastele ympäröivän aikakautensa näkemyksiä kodista vaan myös tuottaa uusia kodin järjestämisen ja kokemisen mahdollisuuksia. Tämä havainnollistuu erityisesti Johanna McElween ja Anna Kajanderin teksteissä. McElwee kysyy, miten 1800-luvun yhdysvaltalainen kodin piiriin sijoittuva fiktio (*domestic fiction*) oli osaltaan määrittelemässä aikakauden käsityksiä keskiluokkaisesta ihannekodista. McElwee tarkastelee erityisesti Catharine Maria Sedgwickin teosta *Home* (1835), Eliza Leslien romaania *Mr. and Mrs. Woodbridge. A Story of Domestic Life* (1841) sekä Susan Warnerin teosta *The Wide, Wide World* (1850). Teokset antavat konkreettisia ohjeita siihen, kuinka koti tulisi järjestää, opettavat kuinka mukautua kulutuskulttuuriin vastuullisella tavalla sekä tähdentävät kirjojen ja lukemisen roolia yksilön moraalisisen kehityksessä. Anna Kajander puolestaan analysoi kirjojen ja kirjajhylljen kokemuksellisuutta ja selvittää, mistä näiden luomat miellyttävät tunnekokemukset kumpuavat. Kajander argumentoi, että vuorovaikutus materiaalisten kirjojen ja kirjajhylljen kanssa voi tuottaa lukemiseen virittäviä tunnetiloja; näin kirjojen herättämät affektiiviset tilat eivät ole vain yksittäisiä tunnekokemuksia vaan myös lukemisen käytänteiden jatkuvuutta ja iloa ylläpitäviä voimia. Artikkelin on toivottu lisää kotia käsittelevään kirjallisuuteen, jossa affektiivisuus tunnustetaan tärkeäksi ilmiöksi, mutta johon silti syvennytään vain valitettavan harvoin.

James Hodgesin teksti ”Simulating domestic space in 1990s technoculture” erottuu kokoelman muista teksteistä, sillä se ei käsittele nimenomaisesti kirjoja ja lukemisen käytänteitä vaan amerikkalaisen psykologi Timothy Learyn elämää, kotia ja kirjallisia, osittain digitaalisia aineistoja. Teksti pureutuu historialliseen murroskohtaan, jossa materiaalisten ja painettujen tekstien rinnalle syntyi uusi tekstuaalisen ilmaisun muoto. Hodges analysoi Learyn jälkeensä jättämiä tekstejä, digitaalisia aineistoja sekä verkkosivuja ja argumentoi, että hänen tuotoksensa ja tapansa harjoittaa psykologin ammattia rikkoivat yksityiseksi mielletyn kodin ja julkisen maailman välistä vastakkainasettelua.

Kirjan päättävä yhteinen loppurefleksio esittelee kaikkien edellä mainittujen kirjoittajien kokemuksia kirjoista, lukemisesta ja kodista koronapandemian aikakaudella. Kuvaukset tarjoavat henkilökohtaisia näkökulmia jo artikkeleissa itsessään käsiteltyihin aiheisiin. Vaikka osio kärsii hieman pintapuolisuudesta ja sirpaleisuudesta, se toimii eri artikkelien keskeisiä sisältöjä yhteen tuovana päätäntönä. Tekstin kiistattomaksi ansioksi voidaan kuitenkin lukea, että se

tuo arvokasta kokemuksellista perspektiiviä pandemian kenties vähemmän ilmeisiin sosiaalisiin ja henkilökohtaisiin vaikutuksiin. Näihin lukeutuvat esimerkiksi kirjastojen sulkeutumisen vaikutukset lukemistottumuksiin sekä kirjojen merkitys kotiin eristäytymisen aikana.

Miellän teoksen ainoaksi puutteeksi sen, että monet teksteistä eivät ammenna järin voimakkaasti aiemmasta kotia käsittelevästä tutkimusperinteestä. Vaikka koti itse ei ole useimpien tekstien pääasiallinen kohde, useita vuosikymmeniä jatkunut keskustelu olisi varmasti tarjonnut enemmän resursseja jäsentämään lukemista ja kirjoja taustoittavaa kodin ilmiökenttää. Tästä huolimatta on selvää, että *Reading Home Cultures Through Books* on lukemisen arvoinen teos. Kokoelman artikkelit tarjoavat paljon uutta niin kodin kuin kirjallisuuden aihepiirien parissa työskenteleville tutkijoille kuin muillekin aiheesta kiinnostuneille lukijoille.

Olli-Pekka Paananen